

Kamboçya Yatırım Yasası Bilgi Notu

Kamboçya'da mevcut yasa ve düzenlemeler çerçevesinde, arazi sahibi olma yasağı dışında, ticari varlıkların yabancı mülkiyetine yönelik bir engel bulunmamaktadır. Ülkede, yatırımcılara düşük vergi oranları, vergi teşvikleri, yatırım başvuruları için tek elden hizmet ve Özel Ekonomik Bölgelerde yeni işler geliştirme olanağı ile liberal bir teşvik programı sunulmaktadır.

15 Ekim 2021 tarihinde ilan edilen Yatırım Yasası, 2003'te revize edilen 1994 tarihli Yatırım Yasası'nın yerini almıştır. Yerli ve yabancı yatırımları teşvik etmek için kapsayıcı, şeffaf ve sosyo-ekonomik gelişimi destekleyen bir yasal çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır.

Kamboçya Kraliyet Hükümeti'nin 2015-2025 Sınai Kalkınma Politikası'na uygun olarak özel sektör ve diğer ilgili paydaşların da katkısıyla hazırlanmıştır. Yasa temel olarak; yatırım projelerinin kayıt sürecinin iyileştirilmesine odaklanan idari prosedürler, yatırım teşvikleri ve yatırımcılar ile varlıkları için korumacı önlemler sunan yatırım güvencelerinin üzerinde durmaktadır.

Kayıt Prosedürü

Yasa'nın getirdiği gelişmelerden biri, teşvik sağlanan öncelikli alanların sayısının artmasıdır. Bu öncelikli alanlarda onaylanan projeler, "Nitelikli Yatırım Projeleri" (NYP) (*Qualified Investment Project*) olarak bilinmektedir.

Yasa, yatırım projelerinin tescili için gerekli prosedürü yenilemiştir. Bir Nitelikli Yatırım Projesi'nin kaydı önceden Kamboçya Kalkınma Konseyi ve/veya İl/Belediye Yatırım Alt Komitesine kağıt üzerinde basılı bir başvurunun sunulması yoluyla yapılırken Yeni Yasa ile birlikte Nitelikli Yatırım Projeleri için çevrimiçi başvuru süreci tanıtılmıştır. Ayrıca, iki farklı kayıt sertifikasının düzenlendiği iki kademeli süreç, barkod veya QR kod içeren tek bir kayıt sertifikası edinilmesi ile değiştirilmiş, kayıt sertifikasının çıkarılma süresi ise 31 günden 20 iş gününe indirilmiştir.

Teşvik Edilen Sektörler ve Teşvikler

2021'de yürürlüğe giren Yasa, 18 mal ve hizmet sektöründen oluşan genişletilmiş bir liste ile ayrıcalıklı sektörlerle yatırım teşvikleri sunmaktadır:

1. İnovasyon ile araştırma ve geliştirmeyi de içeren yüksek teknoloji endüstrileri,
2. Yenilikçi veya rekabetin çok olduğu yeni endüstriler ya da katma değeri yüksek imalat sektörleri;
3. Bölgesel ve küresel üretim zincirlerine ürün tedarik eden sektörler;
4. Tarım, turizm, imalat, bölgesel ve küresel üretim zincirleri ile tedarik zincirlerini destekleyen sektörler;
5. Elektrik ve elektronik endüstrileri;
6. Yedek parça, montaj ve tesisat sektörleri;
7. Makine ve makine sanayileri;
8. İç pazara veya ihracata hizmet eden tarım, tarıma dayalı sanayi, tarımsal işleme sanayi ve gıda işleme sanayi;
9. Öncelikli sektörlerdeki küçük ve orta ölçekli işletmeler ile küçük ve orta ölçekli işletme küme gelişimi; sanayi parkları; bilim, teknoloji ve inovasyon parkları;
10. Turizm ve turizmle ilgili faaliyetler;
11. Özel ekonomik bölgeler;
12. Dijital endüstriler;
13. Eğitim, mesleki eğitim ve verimlilik;
14. Sağlık;
15. Fiziksel altyapı;
16. Lojistik;
17. Çevre yönetimi ve korunması, biyoçeşitliliğin korunması ve döngüsel ekonomi;

18. Yeşil enerji, iklim değişikliğine uyum ve hafifletmeye katkıda bulunan teknoloji sektörü;
19. Yatırım Yasası ile belirtilmeyen fakat Kamboçya Kraliyet Hükümeti tarafından sosyo-ekonomik gelişim için potansiyele sahip olduğu kabul edilen diğer sektörler ve yatırım faaliyetleri.

Yasa kapsamında sağlanan yatırım teşvikleri; temel teşvikler, ilave teşvikler ve özel teşvikler olmak üzere üç türe ayrılmaktadır.

Temel Teşvikler

Nitelikli Yatırım Projesi olarak tescillenmiş olan projeye sahip yatırımcılar, 2 teşvik arasından seçme hakkına sahiptir:

1. Vergi Muafiyeti Dönemi

Sektöre ve yatırım faaliyetlerine bağlı olarak, ilk gelir elde edildiği andan başlayarak 3 ila 9 yıl süreyle Gelir Vergisi muafiyetini kapsamaktadır. Sektörün veya faaliyetin alacağı muafiyet süresi, Mali Yönetim Yasası ve/veya Kararname ile belirlenir. Muafiyet süresi sona erdiğinde, gelir vergisi, ödenecek toplam vergiyle orantılı olacak şekilde kademeli olarak 6 yıl boyunca artacak ve ilk 2 yıl %25, sonraki 2 yıl %50 ve son 2 yıl %75 olacaktır.

Ayrıca, Gelir Vergisi muafiyeti döneminde Peşin Ödenen Vergi muafiyeti, bağımsız denetim raporu yaptırmak kaydıyla Asgari Vergi muafiyeti, ve diğer yasa ve yönetmeliklerde aksi belirtilmedikçe İhracat Vergisi muafiyetini içermektedir.

2. Özel Amortisman

Sermaye harcamalarının özel amortisman yoluyla düşülmesi, 9 yıla kadar yapılan özel giderlerin %200'üne kadar indirim hakkı (sektörler ile yatırım faaliyetleri, özel giderler ve indirim süresi Mali Yönetim Yasası ve/veya Kararname ile belirlenir), Mali Yönetim Yasası ve/veya Kararname ile belirlenecek sektörler ve yatırım faaliyetleri bazında belirli bir süre için Peşin Ödenen Vergi muafiyeti, bağımsız denetim raporunun yapılmış olması kaydıyla Asgari Vergi muafiyeti, diğer yasa ve yönetmeliklerde aksi belirtilmedikçe İhracat Vergisi muafiyetini içermektedir.

Bu teşviklere ek olarak, İhracat NYP (Export Qualified Investment Projects) ve Yardımcı Sanayi NYP (Supporting Industry Qualified Investment Projects); inşaat ekipmanı ve malzemeleri, üretim ekipmanı ve malzemeleri ile üretim girdilerinin ithalatında Gümrük Vergisi, Özel Vergi ve Katma Değer Vergisi muafiyetine hak kazanmaktadır.

İlave Teşvikler

İlave teşvikler, NYP'nin uygulanması için yerel olarak üretilen üretim girdilerinin satın alınması için Katma Değer Vergisi muafiyeti sağlanması, NYP'nin genişletilmesi için Kararname'de belirlenecek Gelir Vergisi muafiyetinden yararlanma hakkı ve belirli faaliyetler için vergi matrahından %150 indirim kapsamaktadır. Söz konusu faaliyetler aşağıda yer almaktadır:

- Araştırma, geliştirme ve inovasyon;
- İnsan kaynakları geliştirme;
- Çalışanlar için gerekli tesislerin inşası;
- Üretim hattına hizmet verecek makinelerin iyileştirilmesi;
- Kamboçyalı çalışanlar için refah sağlanması.

Özel Teşvikler

Belirtilen teşviklere ek olarak, Kamboçya'nın ulusal ekonomik kalkınmasına katkıda bulunma potansiyeli olan bir yatırım faaliyeti, belirli özel teşvikler alabilir.

Yatırımcı Güvenceleri

Yeni Yatırım Yasası da 1994 tarihli Yasa gibi, Anayasa uyarınca yasaklanan yabancıların arazi mülkiyeti edinmesi dışında, yabancı yatırımcılara ayrımcı olmayan bir yaklaşıma dayalı koruma içermektedir. Ayrıca devletin, yatırımcıların mal varlığını etkileyecek bir millileştirme hareketine girişmesi, mal veya hizmetlerin fiyatını belirlemesi engellenmiştir. Yatırımcılar ayrıca banka sistemi aracılığıyla döviz satın alma ve dövizleri ülkelerine gönderme hakkına sahiptir.

2021’de ilan edilen Yasa ile önceki yasada yer alan yatırım güvenceleri genişletilmiştir. İstihdam edilen yabancı çalışanlara ve ailelerine iş sözleşmesi süresince geçici uzun dönem oturma izni talep hakkı gibi ilave haklar tanınmıştır. Ayrıca, yabancı yatırımcılar için yatırımların zarar gördüğü durumlarda (iç savaş, silahlı çatışma ve ulusal olağanüstü hal) ayrımcılık olmaksızın tazminat, yerli ve yabancı yatırımcılara adil muamele, kamulaştırmaya karşı koruma ve fikri mülkiyet koruması Yasa’da yer almıştır.

Yasa’da ayrıca uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin hükümlere de yer verilmektedir. Yatırım projeleri ile ilgili ihtilaflar, tarafların yazılı talebi doğrultusunda ve Kamboçya Kalkınma Konseyi veya Belediye/İl Yatırım Alt Komisyonu tarafından uzlaşma yoluyla çözüme kavuşturulmaktadır. Anlaşmazlık çözülemezse, süreç ulusal veya uluslararası tahkime veya Kamboçya Krallığı’nın ilgili mahkemelerine havale edilmektedir.